

Cornelis le Mair wil geen salonschilder zijn

Passie voor verf

Op het erf van de woonboerderij van Cornelis le Mair aan de rand van Eindhoven scharrelen kippen, pauwen en geiten rond. Niet ongebruikelijk op een boerenerf. Ook staan er door het weer getekende beeldhouwwerken. Evenmin onverwacht want Le Mair is beeldend kunstenaar. De schok komt bij het betreden van de woning. De bezoeker staat opeens midden in een driedimensionaal exotisch stilleven dat de zinnen betovert.

Overal hangt iets, ligt iets, staat iets. Er zijn duizend-en-een potten, schalen, vazen, kandelaars, glazen en snuisterijen die voor een klein deel in fraai bewerkte vitrinekasten huizen. De kamers zijn overdadig gevuld met beschilderde meubels, klokken, lampen, lampionnen en muziekinstrumenten. Tapijten en kleden hangen volgens oosters gebruik ook aan de wanden en tegen de plafonds. De rijkdom aan vormen en kleuren is overweldigend. Het is te hopen dat de foto's voor zich spreken. Dit interieur is met geen pen te beschrijven.

Een stem klinkt en heet de bezoeker welkom. Het is niet duidelijk uit welke hoek of nis het geluid komt. Op de begane grond is geen mens te bekennen. Een smalle wenteltrap voert naar het atelier dat ook vol hangt en licht en staat. Le Mair kijkt verbaasd op van zijn schildersezel en herinnert zich dan de afspraak. We dalen de trap af en praten aan de keukentafel waarop plaats gemaakt moet worden voor een opschrijfblok. Dan pas valt de papagaai op. Het dier verzorgde de vriendelijke welkomstgroet.

Praten met Cornelis le Mair, is praten met een buitenbeentje in de schilderkunst. Zijn doeken lijken die van oude meesters. Botticelli, Rubens en Rembrandt. Compositie, licht- en schaduwwerking en lichaamshouding zijn ontleend aan de Groten uit de Renaissance. De schildertechniek ook. Betiteld worden als 'de laatste overlevende uit de Gouden Eeuw' gaat Le Mair echter te ver.

"Dat is te veel een keurslijf. Schilderen is een traditioneel ambacht. Ik vind traditioneel werk het mooist. De grootste uitdaging ook. Maar het gaat om meer dan verftechnische technieken. Een schilder moet zijn eigen diepte ontdekken en peilen. Iedere kunstenaar ontwikkelt daar zijn eigen methode voor. Ik de mijne. Overigens is het voor mij altijd volstrekt evident geweest dat ik zo moet werken. Het is bagage die ik bij mijn geboorte heb meegekregen. Het zit in mijn genen."

Zijn talent werd al op de kleuterschool ontdekt. Hij moest vaak in alle klassen van de school zijn tekeningen laten zien. "Vreselijk was dat! Met tekeningen zeulen langs klassen. Traumatisch! Ik was heel verlegen en wilde vooral niet opvallen. Dat ben ik eigenlijk nog steeds, maar ik heb er mee leren omgaan."

De Nachtwacht

Op negenjarige leeftijd kopieerde hij *De Nachtwacht* van Rembrandt bijna levensgroot op de muur van zijn slaapkamer. "Dat was een grapje", zegt hij nu. "Het is wel zo dat ik al heel vroeg gepassioneerd was. Ik verzamelde plaatjes van Rembrandt en andere schilders en alles wat te maken had met kunst. Andere jongens spaarden plaatjes van voetballers."

Le Mair, geboren in 1944 in Eindhoven, stamt niet uit een artistiek milieu. Zijn vader werkte op kantoor bij Philips. Hij hield wel van muziek en theater en van musea. Vader Le Mair moet de bijzondere gaven van zijn zoon vroeg hebben onderkend. Hij nam hem als 12-jarige mee naar een overzichtstentoonstelling van Rembrandt in het Rijksmuseum

in Amsterdam. Cornelis kwam 'begeesterd' terug en stortte zich met nog meer ijver op het bestuderen van de topstukken uit de Renaissance. Het resulteerde in een eerste tentoonstelling van zijn werk nog voordat hij de middelbare school verliet.

Omdat zijn ouders vonden dat het moest, ging hij naar de Academie in Den Bosch. "Het gerucht ging dat je daar iets kon leren. Maar dat was niet zo. Alles was daar modern. Wat ik deed was taboe, *not done*. Ik deed stilleven. Was bezig met de Italiaanse Renaissance. Met de 16^e en 17^e eeuw. De oude meesters. Niemand wist daar iets van. Niemand wilde er ook iets van weten. Ik snapte daar niets van. Een Botticelli zet je toch niet bij de vuilnisbak. Die hangt in een museum."

Een docent in Den Bosch stimuleerde hem naar Antwerpen uit te wijken. "Nadat ik al mijn moed bij elkaar geraapt had, meldde ik mij met mijn tekeningen onder mijn arm bij de directeur van de Academie voor Schone Kunsten, Marc Macken. Hij vond mijn werk fantastisch. Ik kon in het zesde jaar beginnen bij professor Victor Dolphijn. Van hem heb ik wel iets geleerd. Een zekere nonchalance. Ik was heel precies. Werkte heel gedetailleerd. Door hem ben ik lossers gaan schilderen, vrijer."

In Antwerpen heeft hij het goed naar zijn zin gehad. Hij was er onder gelijkgezinden en voelde zich gewaardeerd. Tot zijn opluchting ontdekte hij dat er schilders waren, zoals Werner van Hoylandt, die met het werk zelf de kost verdienden. Hij zou dus geen leraar moeten worden om in zijn levensonderhoud te voorzien. Le Mair studeerde in 1968 *cum laude af*.

Alleen in het begin van zijn carrière heeft Le Mair surrealistische voorstellingen geschilderd. Beïnvloed door Breughel en Jeroen Bosch. Aan die periode kwam een einde toen hij eind jaren zestig het stilleven ontdekte. Het genre dat zijn grootste passie werd. In eerste instantie gebruikte hij 'eigentijdse' voorwerpen: koffiemolens, bankbiljetten, zijn eigen paspoort of oude horloges. Van lieverlee liet hij zich inspireren door zeventiende-eeuwse stilleven. Steeds terugkerende attributen zijn dan: een mes, Goudse pijpen, tinnen kannen, aardewerk kruiken en Chinees porselein.

Vanitas

Hij ontwikkelde een voorkeur voor schilderijen die vanitas, de vergankelijkheidsgedachte, uitbeelden met een schedel als belangrijkste attribuut. De laatste jaren ogen de stilleven van Le Mair complexer en weelderiger. Hij gebruikt vaker exotische dingen zoals glazen en kruiken uit landen rond de Middellandse Zee en gekleurde doeken uit Azië. "Mooie spulletjes zoeken en groeperen. Daar houd ik van."

Van jongs af aan is Le Mair geboeid door portretten. Als 11-jarige schilderde hij zichzelf al na met behulp van een spiegel. Zijn voornaamste zorg is niet de gelijkenis van een portret. Hij wil vooral een interessant schilderij maken. "Een portrettist moet alle details van een gelaat terugbrengen tot een karakteristieke vlek. Op die manier moet hij de essentie van een gezicht ontdekken." Hij heeft een voorkeur voor het schilderen van vrouwen zeker als het gaat om de hele figuur. "Mannen hebben voor mij geen enkele sensualiteit. Anders gezegd: mannen ontroeren mij niet."

Schilderen is voor Le Mair vooral een ambachtelijk procédé. Er is in zijn ogen weliswaar specifiek talent voor nodig maar meer nog volkomen beheersing van een aantal technische disciplines. Hij zweert bij zelfstudie. "Er is heel veel voor nodig om goed te kunnen schilderen. Vaardigheden. Heel veel weten. Veel gezien hebben. Je moet er bagage voor hebben. Heel veel bagage. En je moet maar zien dat je eraan komt. Je kunt er alleen maar zelf naar op zoek gaan. Je moet erudiet zien te raken. Diepte krijgen."

Zijn 'bagage' verzamelt Le Mair onder meer tijdens veelvuldige reizen. India en Bali behoren tot zijn favoriete reisdoelen. Hij ademt er gretig de sfeer in, kijkt hoe mensen wonen en werken en loopt tegen attributen aan die 'ooit nog wel eens van pas komen'.

Zo is een oude, Radjastaanse schommelbank die hij zag staan voor een winkeltje in Jaipur, in zijn huis beland. "Op het moment dat ik de schommelbank zag, dacht ik meteen 'een prachtig attribuut voor een schilderij'. Ik had er toen nog geen flauw idee van wat ik er precies mee zou gaan doen. Ik zou er waarschijnlijk mooie meisjes op zetten, want die schilder ik nogal graag."

De schommelstoel is vereeuwigd, met twee jonge vrouwen, in Le Mairs' grote (255 x 212 cm) pendants (tegenhangers) 'Schommel' en 'Pilaar' uit 1997. In zijn oevrecatalogus uit 1998 beschrijft de schilder in detail hoe de beide schilderstukken uiteindelijk tot stand zijn gekomen. Schetsen, tekeningen, in olieverf geschilderde voorstudies, foto's en zelfs computerprints om de juiste compositie te bepalen, zijn vooraf gegaan aan het werkelijke schilderen. De voorbereiding duurde alles bij elkaar twee jaar.

Le Mair heeft de totstandkoming van de twee meesterwerken ook met foto's gedocumenteerd. De gedachte dat dit zou kunnen leiden tot 'ontluistering' bij het publiek heeft hij snel van zich afgeschud. Le Mair in de catalogus: "Ach, waarom zou ik de illusie in stand houden dat ik een soort tovenaars ben? Dat is domweg niet het geval. Het wonderbaarlijke effect van een meesterwerk is het gevolg van het feit dat men gewoonlijk niet door de ingewikkelde gelaagdheid van het ambachtelijk procédé kan heen kijken. Maar met kundigheid alleen ben ik niet tevreden. Graag zou ik ook nog wat ontroering van esthetische aard bij de toeschouwer teweeg willen brengen. Ik stel daarom voor mijn werk te beschouwen als pogingen een sfeer of stemming te scheppen van serene schoonheid. Er mag dus geen opzettelijk uitgedragen iconografische of emblematische bedoeling achter mijn voorstellingen worden gezocht."

Als het gebruik van symbolen ter sprake komt, kijkt Le Mair op van het zestiende-eeuwse Chinese vaasje dat hij in zijn handen draait en bestudeert op scheurtjes. Hij glimlacht bij de opmerking dat de schilderijen uit de Renaissance toch vol symboliek zitten en dat menig kunsthistoricus er een goede boterham aan verdient om de betekenis te verklaren. "Symbolisme is niet relevant. Als ik mensen hoor over mijn *Vanitas-Triptiek* Geweldig! Met alles wat ze erin zien hebben ze wat mij betreft gelijk. Ik vind het ontroerend te zien hoe mensen hun hele hebben en houden erop projecteren. Daar is niets op tegen. Zelf heb ik er geen last van. Ik heb het er niet ingelegd. Ik zie alleen maar verf en hoe Rembrandt ermee omgegaan is. Wat hoort een indiaan in Bach? Als je in die wereld gaat treden, verzuip je erin. Ik vind gewoon verf opzetten genoeg. Ik heb de iconografie niet nodig."

Veelzijdig

Le Mair is een zeer veelzijdig kunstenaar. Hij houdt zich ook bezig met beeldhouwkunst, architectuur, muziek en muziekinstrumenten maken. Hij heeft zelfs een roman gepubliceerd onder de titel 'Vanitas' met zijn leven en werken in de jaren zestig als leidraad. Maar die kwaliteiten mogen van hem niet te serieus worden genomen. "Ik heb de pest aan aanmatiging. Ik ben een schilder met liefhebberijen. Soms maak ik beelden. Maar ik wil geen beeldhouwer genoemd worden. Het is mijn vak niet. Ik heb er geen routine in. Ik treed wel eens op als troubadour. Voor de lol. *Vanitas* is een geromantiseerde autobiografie. Was leuk om te doen. Heb ik mijn best op gedaan. Toen de uitgever het wilde uitgeven, heb ik mijn schroom afgelegd en dat niet tegengehouden. Een plaatje maken met liedjes? Alsjeblieft niet! Voor je het weet heb je nog fans ook."

Terug naar de schilderijen. De prijzen zijn zodanig dat de kopers beter gesitueerd zijn. Maar Le Mair verkoopt niet alles. Iemand heeft ooit een miljoen geboden voor zijn *Vanitas-Triptiek*. Het kunstwerk dat met de door hem zelf ontworpen en vervaardigde rijk geornamenteerde en beschilderde omlijsting in totaal vier bij zes meter meet, staat met een aantal andere werken slordig tegen een muur. "Waarom zou ik het verkopen? Voor het geld hoef ik het niet te doen. Ik ben niet arm. Misschien over een paar jaar, maar ik denk het niet."

Cornelis le Mair zou met gemak 'Portretschilder des Vaderlands' kunnen zijn en veel geld kunnen verdienen met het portretteren van de 'elite'. Maar dat is niet zijn stijl. "Ik heb, onbewust, beroemdheden vermeden. Heb nooit waarde gehecht aan reputatie. Ben altijd schilder gebleven buiten het grote podium. Ik wil geen salonschilder zijn. Vaak drijven mensen op hun reputatie, koketteren ermee. Ik voel me bedreigd door reputaties. Ik wil niemand voor het hoofd stoten en ik wil niet in mijn vrijheid worden beknot. Dat laatste is heel erg belangrijk voor mij. Ik blijf lekker mijn eigen zin doen."

Bij het schrijven van dit artikel is geput uit de oevrecatalogus 'Cornelis le Mair, schilderijen & tekeningen' uit 1998 en het supplement daarop uit 2002.